

איש השנה

איש השנה צריך להיות ללא ספק יצחק רבין. הוא הצליח לשבת על כסאו משך כמעט שנה תמימה למרות שמעולם לא היה וכפי הנראה לא יהיה גם, ראש-ממשלה פחות מוכשר ויותר חיוור ממנו.

...הפעם - חיים בן-שחר. כבר שנים רבות לא הצליח אורח ישראלי לסבך את המדינה בבוץ כזה, כמו הפרופסור הנכבד עם הריפורמה שלו.

אברהם רן, נווה-אביבים כדאי לכם לבחור השנה את יורם ביי כונסקי כאיש-השנה. ביכונסקי היה האדם המושמך ביותר במדינה במשך שבעות ארוכים, בהם הוכיחה מישטרתישראל שוב את אפסותה ומחדליות. ביכונסקי היה זה יחידי מכל הגיבורים הגדולים, החל מה פושעים דרך העיתונאים ואישי-הציבור, המאיימים השכם והערב לחשוף את הפרץ אופי האמיתי של המישרת הגרועה בי יותר בעולם, מישטרתישראל, או את זה לית לעשות אותה לחצוק גמור.

אם לא נעים לכם לבחור את ביכונסקי, אתם יכולים לבחור את רביסקד אברהם צמרת, המשוגע לביכונסקי, או את זה אחראי על המישרת, המפכיל שאול רוי ווליו.

משה כהן חיפה

...אין ספק - זה מגיע ליהושע פרץ. מבלי להיכנס לוויכוח אם הוא צדק או לא צדק במעשהו בנמל אשדוד, אם הוא כן דומה לאידי אמין או לא דומה לרב גורן, פרץ הוכיח השנה כי הוא הגבר היחיד במדינה הוא, היכול לבצע את מה שיד הוא חושב לגכון, מבלי לדבר הרבה ור מבלי להתחשב בפוליטיקאים או בעיתוי נאיב-מטעם.

רזני רפאל, ירושלים

כמו בכל שנה קרא העולם הזה לקוראיו להצביע את איש-השנה ואת אנשי השנה בעולם, במרחב, בכלכלה, במישפט, במדיניות, בביוטחון, בעיתונות, ביהדות, בשידור, בכנסת, בדת, ברפואה, בספורט, בתיאטרון, באמנות, בספרות, את אשת השנה ואת צעיר השנה.

הזוהר רוצה להישאר

בקשר לכתבה על ריטה היוורת הישראית לית (העולם הזה 1980), ברצוני להעיר, שהעולם הזה העלה בה נקודה חשובה. משום-מה היתה לי הרגשה, לאחר קריית

פנינה ארון תנו לה ציאנס

את הכתבה, שפנינה ארון היפהפייה (ב) קנה-מידה לאומי, לדעת). באמת רוצה להישאר בארץ, בעצם, ופשוט קצת קשה לה להתליט.

מצד אחד היא יצרה לה דימוי של נע"רת-זוהר, שהיא מרגישה שעליה להצדיק אותו, אבל מצד שני היא יודעת שבחוק לארץ היא רק תבזבז כמו רבות לפני. נראה גם שמשאת-חייה איננה דווקא ל- (המשך בעמוד 6)

מוגבלת להלוטין לענייני-ביטחון מובה קים, ותעמוד תחת ביקורת ציבורית קפדנית. ביקורת כזאת אינה קיימת כיום. מאז מלחמת יום-הכיפורים, ניכרת ליב-רלוזיה מוחשית בנוהלי הצנזורה. (הערה: הדברים נאמרו לפני פרשת ספרו של מתי גולן, בעקבות פרשה זו, שהיא חסרת-תקדים ושבה הופעלה הצנזורה למטרות פוליטיות מובהקות, בלי כל קשר לענייני ביטחון, נאלץ המחבר לחזור בו מקביעה אופטימית זו).

האיום החמור ביותר על חופש-העיתונות בארץ הוא סמוי. לא מכבר טענו מקורות ממשלתיים אמריקאים שמאמרו של כתבי-חוף ישראלי באמריקה נכתב למעשה על-ידי ממשלת-ישראל. אותו כתב פועל מטעם עיתון ישראלי בלתי-חלוי, ולכאורה ההאשמה נראית תמוהה. אולם כל אדם בוושניג טון יודע כי כימעט כל כתבי-החוף הישראליים אינם אלא דוברי השגרירות הישראית - והוא הדין לגבי הכתבים הישראליים בבירות אחרות.

יש לכך הסבר פשוט. הכתבים תלויים בשגרירויות הישראליות, מכיוון שלא הם מקורות-המידע העיקריים שלהם. כך נוצרת תלות מסוכנת, המנוצלת על-ידי השגרירויות כדי להפוך את הכתבים לדוברים בלתי-רשמיים. הכתב, הנוקק לחסדי השגרירות, נאלץ לרומם את אנשיה ופעולותיה, ולא פעם לגנוז מידע שאינו נוח לה. קורא נדמה שהוא מקבל מידע בלתי-חלוי "מחולל", בעוד שלמעשה הוא קורא קומוגיאקאט מוסווים של ממשלת-ישראל עצמה.

במידה זו או אחרת נכון הדבר בתחומים רבים. כתבי-המישרת מביע לא פעם את דעות המישרת, כתבי-התעופה את דעות אל-על, הכתב הבכאי את דעות ה-מטכ"ל. כי כל הכתבים האלה זקוקים לשטף בלתי-פוסק של מידע מן המוסדות, ועל כן הם צריכים להיות עימם "בידידות". השל-טון יכול לתת פרס לכתב פלוני על-ידי הענקת "סקופים" בלעדיים, ולהרוס את פרנסתו של כתב אלמוני, על-ידי ניתוקו מן המידע החיוני. זוהי מציאות יומיומית בארץ, והיא מגבילה באופן ניכר את חופש-העיתונות.

בתחומים מסוימים חמור המצב יותר מאשר בתחומים אחרים, ויש בכל תחום עיתונאים אמיצים ומכונים להיכנס למאבק.

עז רקע דומה, ברורה הסכנה של שימוש בפירסומת המסחרית לשם צימצום חופש-העיתונות. העיתון זקוק למדעות, ככל שעתידו גדול יותר, כך הוא חלוי יותר במדעות מסחריות וממשלתיות. אין דבר מסוכן יותר לעיתונות מאשר השימוש במכשיר זה לשם לחץ על המערכת. הדוגמה הבולטת ביותר בארץ היא בשטח התעופה. חברת אל-על אינה מסתירה את הנהגה שלה להשתמש במתן מודעות, בי-הזמנת עיתונים למטוסים ובעיקר בחלוקת כרטיסי-טיסה לעיתונאים, כאמצעי לחץ לצורך גניזת מידע שאינו רצוי לה, והסגת לגבי תעמולתי שלה במסווה של מידע. אל. עובדי אל-על אינם יכולים, לכן, לצפות לסיקור הוגן של ענייניהם, כשהם מכריזים על סיכסוך-עבודה.

אולם זהו מקרה קיצוני, וניתן לאמר כי בדרך כלל לחץ זה לא הגיע עדיין למימדים מסוכנים. אך ידועות דוגמאות לא-מעטות של הפעלת-לחץ, כשם שידועות גם דוגמאות חיוביות. (יש לציין, למשל, את העובדה שקואופרטיב אנד לא הפסיק את הפירסום שלו בהעולם הזה, אחרי שהשבעון פירסם גילויים על תמונות יק-רות שניתנו כמתנת-סרידה לשר התחבורה דא שמעון פרס ולסגנו גד יעקובי).

כל מי שאחראי לשטח הפירסום במשק, חייב לדעת כי רובצת עליו אחריות ציבורית רבה מכתיבה זו. הפרסומת דרושה לעיתונות החופשית לעצם קיומה, ואין חטא גדול יותר מאשר נציולה-לרעה. בכיסומו של דבר, אם נרצה להגדיר את מצב חופש-העיתונות במציאות הישראלית כיום, ניתן לאמר כי המצב טוב יותר מאשר במדינות רבות בעולם, אך הוא עדיין ממגר אחרי המצב במדינות מתקונות כמו ארצות-הברית ואריתניה.

אילו אפשר היה לשרטט בדיאגרמה את מצב חופש-העיתונות בעולם כולו, היתה ישראל נמצאת בלייט-ספק במחצית העליונה של הלוח. אך היא עדיין רחוקה מן המקום הראשון.

"העולם הזה", שבועון החדשות הישראלי. המערכת והמינהלה: תל אביב, רחוב גורדון 3, טלפון 03-243386. תאריך: 136. מען מברקי: "עולמפרם". מודפס ב"הדפוס החדש" בע"מ, תל-אביב, רחוב בן-אביגדור. הפצה: "גד" בע"מ. גלופות: "צינוקורפיה כספי בע"מ". העורך הראשי: אורי אבנרי. המוציא לאור: העולם הזה בע"מ.

קרא יקר

ורדאי שמת את ליבך לכן שבמרור צת השנה האחרונה התחוללה מהפכה שקטה במתכונתו של העולם הזה. מגיליון שהכיל 40 עמודים התרחב העתון עד ל-52 עמודים. המהווים גידול של 30%. הדבר התאפשר הודות לגידול הניכר בכמות המודעות מסחריות המתפרסמות בעתון. התרחבות זו שהיא תופעה יוצאת-דופן בתקופה של צימצומים בכמות המודעות הכללית בעתון נות הישראלית, גרמה לגידול מקביל ב-שטח החומר המערכתי בעתון.

הדבר התאפשר הודות לשני גורמים הראשון שבהם היא מחלקת-המודעות של העתון, מתוך מודעות לחיוניותה של מחר לקה זו לאבטחת עצמאותו של עתון בלתי-תלוי ובלתי נתמך כמו העולם הזה, התארגן נה מחלקת-המודעות מחדש. לצורך זה ויתרנו על אחד החברים הוותיקים של העיר, מרצה רפי זכרונני, שנטל על עצמו את ניהול המחלקה. אולם התארגנות מחדש זו לא היתה מועילה לוליא התפנית שחלה ביחסים שבין העולם הזה לבין המפרסמים. בהדרגה אך בעקביות התפשטה בין העיר מפרסמים ההכרה ביעילותו של העולם הזה כמכשיר פירסומי. ההרכב האנושי המיוחד של קוראי העולם הזה והעובדה שכל גיליון בודד של העתון מגיע בממוצע לכעשרה קוראים, הפכו אותו לאמצעי פירסום מבור קש. כך, למשל, נוכחו מפרסמים שפירסמו בהעולם הזה מודעות-תלוש (מודעות עם תלושי מישלוח של הקוראים), שכמות ה-תשובות שהתקבלה מקוראי העתון עלתה על זו של קוראי עתונים יומיים נפוצים הרבה יותר.

לא מכבר הוזמן העורך הראשי של העולם הזה, אורי אבנרי, להרצות בפני חברי איגוד המפרסמים, הגיליון האחרון של אותות 75, ביטאון איגוד המפרסמים, הכיל תקציר מהרצאתו של אבנרי, שיש בה עניין רב לא רק לפירסומאים ומפרסמים. וזהו התקציר ההרצאה:

רפי זכרונני מהפכה שקטה

בבעלות מיסגלגית נעלם כמעט לגמרי, ור במקומו בא העיתון שהוא, לפחות להלכה, בלתי-חלוי.

גם הצנזורה אינה מחוה, בדרך כלל, איום חמור. אפשר להתווכח אם בכלל יש בימינו צורך ותועלת בצנזורה, כאשר מכ-שירי-הריגול האלקטרוניים והאחרים הגיעו לשיא של שיוכלו ותיחכום, ואין סיכוי של ממש להסתיר דבר. אולם אני מוכן להשי-לם עם הדיעה הגורסת כי יש תועלת מסוימת בצנזורה, וכי במצבה הביטחוני של ישראל בשעה זו, יש להניח לצנזורה הביטחון להנות מן הספק. כלומר, אני מוכן להשלים זמנית עם צנזורה שתהיה

לפי החלוקה הקלאסית, מבוסס הר מישרת הדמוקרטי על שלוש רשויות: הרשות המחוקקת, הרשות המבצעת והרשות השופטת. אך למעשה קיימת רשות רביעית, שבלעדיה אין שלוש הרשויות האחרות יכולות לתפקד: הרשות הממדת - העיתונות ושאר כלי-התקשורת.

בהיעדר עיתונות חופשית, המגלה לאור-חיים את כל האמת, אין הציבור יכול לבחור בין האלטרנטיבות השונות, ולהרכיב פרי-למנט שיבטא את רצונו. בהיעדר עיתונות חופשית, אין האזרח יכול לבקר את פעולות הממשלה, ולהחליפה בעת הצורך. אף הרשות השיפוטית אינה יכולה לתפקד כראוי בלא ביקורת ציבורית מתמדת, במסגרת של "פומביות משפט" - שהיא ערך מקודש וחיוני במישטר הדמוקרטי. אולם, הרשות הרביעית שונה מכל שלוש חברותיה: אין היא ממונת על-ידי הצי-בור באמצעות המיסוי. כדי להיות חופשית, צריכה העיתונות להיות בלתי-חלוייה בי-שלטון. ממילא היא צריכה להזנון מהכנסה עצמאית, מן התפוצה ומן המודעות. (בארץ אין טלוויזיה חופשית ורדיו חופשי, בגלל המעמד המונופוליסטי-ציבורי, ולמעשה הר

תמי